

Digitaalisen kirjaston verkkopalveluryhmän toimintasuunnitelma 2007

Tietohallintostrategia

Kansalliskirjaston tietohallintostrategia laaditaan vuonna 2007. Strategian ulkoinen osa käsittelee kansallista tasoa ja siinä linjataan kirjastoverkon teknistä infrastruktuuria ja otetaan kantaa mm. siihen, millaisia sovelluksia kirjastoverkossa on otettava käyttöön. Verkkopalveluryhmä osallistuu strategiatyön lähetekeskusteluun ja kommentoi strategiaa työskentelyn eri vaiheissa.

Digitaalisen kirjaston tekniikan ja palvelujen kehityksen seuraaminen

Digitaalisen kirjaston pääsovellusten (Voyager, MetaLib + SFX ja ENCompass/DSpace) muodostama kokonaisuus vaatii edelleen kehittämistä. Kansalliskirjaston tehtävänä on yhteistyössä ohjelmistotoimittajien sekä ohjelmistojen muiden käyttäjien kanssa saada sovellusten ominaisuudet ja laatu triangelin edellyttämälle laatutasolle. Palveluiden kehityksen kannalta verkkopalveluryhmällä on tärkeä rooli. Ryhmällä tulee olla yhteinen näkemys siitä, että triangelin palveluita kehitetään eri asiakasryhmien tarpeiden ja toiveiden mukaisesti. Tavoitteena on helppokäyttöinen laatujärjestelmä, jonka kautta kukin käyttäjä saa tarvitsemansa tiedon.

Laitteiston uudistamisprojekti

Laitteiston uudistamishanke etenee suunnitelmien mukaan. Verkkopalveluryhmä seuraa tilannetta, käsittelee sille esitellyt asiat ja antaa tarvittavat suositukset.

Julkaisuarkistot

Avoimia julkaisuarkistoja on perustettu ja paraikaa perustetaan useisiin korkeakouluihin ja tutkimuslaitoksiin, ja vastaavasta toimintamallista ollaan kiinnostuneita myös mm. julkishallinnon piirissä. Julkaisuarkistoilla on keskeinen rooli nk. avoimen saatavuuden periaatteet toteuttamisessa.

Kansalliskirjasto kehittää julkaisuarkistopalvelua, sen toimintamalleja, rahoitusratkaisuja ja hallintomalleja.

Verkkopalveluryhmä osallistuu julkaisuarkistotoiminnan taloudellisen ja hallinnollisen perustan suunnitteluun sekä antaa yhteismitallisuutta koskevia suosituksia.

MARC-21 kansalliseksi formaatiksi

Verkkopalveluryhmä on antanut suosituksen yleisille kirjastoille ja erikoiskirjastoille MARC21-formaattiin siirtymisestä. Yliopistokirjastot ja ammattikorkeakoulukirjastot ovat omalta osaltaan tehneet syksyllä 2005 päätöksen formaatinvaihdosta. Yleiset kirjastot ovat edellyttäneet rahallista tukea formaatin vaihdoksesta koituviin kustannuksiin lähinnä järjestelmissä tehtäviin muutoksiin. Verkkopalveluryhmä seuraa muutosprosessin etenemistä ja pyrkii osaltaan vaikuttamaan rahoituksen saamiseen.

Uusien tekniikoiden käyttöönotto

- Shibbolethin käyttöönotto Voyagerin käyttäjätunnistuksessa

Shibboleth-auktorisointi on Nelli-portaalissa laajalti käytössä käyttäjien tunnistuksessa. Voyagerin puolella on siihen olemassa Tampereen ammattikorkeakoulun ja CSC:n kehittämä malli, joka on helpposti ja vähällä työllä implementoitavissa kaikkiin niihin yliopistoihin, jotka ovat HAKA-

federaation jäseniä. Verkkopalveluryhmä pyrkii edistämään Shiobbolethin käyttöönottoa kirjastojärjestelmän puolella sekä yliopistoissa että ammattikorkeakouluissa.

- **URN-resoluutiopalvelu**

URN-tunnukset ovat kansalliskirjastojen ylläpitämä verkkojulkaisujen pysyvien tunnusten järjestelmä. Sen käyttöönotto kiinnostaa Suomessa mm. useita korkeakouluja. Järjestelmän avulla dokumenteille voidaan antaa myös nk. pysyvä osoite.

URN-tunnusten toimivuus edellyttää läheistä yhteistyötä ja yhteisiä toimintaperiaatteita Kansalliskirjaston ja URN-tunnusten jakelijoiden välillä. Jakelijoille syntyy myös pikän aikavälin vastuu osallistumisesta järjestelmän ylläpitoon.

V. 2007 verkkopalveluryhmä antaa suosituksia URN-tunnusten jakelun lisäämiseksi ja hyväksyy Kansalliskirjastoa ja julkaisijoita koskevat tunnusten käytön ja niihin liittyvien palveluiden tarjonnan periaatteet.

- **OAI-PMH-protokollan**

Verkkopalvelutyöryhmä pyrkii vaikuttamaan OAI-PMH-protokollan (Open Archives Initiative Protocol for Metadata Harvesting) käytön edistämiseen. Yhtenä tavoitteena on saada kotimaiset kirjastojärjestelmätoimittajat implementoimaan OAI-PMH-protokolla omiin järjestelmiinsä, jotta muut kirjastot voisivat vaivattomasti kopioida luetteloiden osia tai jopa koko luetteloita esim hakuportaaleihin tai muihin vastaavanlaisiin palveluihin.

Linda-yhteistietokannan kehittäminen

Kansalliskirjasto selvittää vuoden 2007 aikana mahdollisuudet korjata Linda-tietokannan ylläpitoa vaikeuttaneet ongelmat. Se edellyttää erilaisten vaihtoehtojen kartoittamista yhdessä Ex Libriksen kanssa. Lindan sisällön osalta tärkeä kehittämistavoite on ammattikorkeakoulukirjastojen tietokantojen saaminen mukaan Lindaan. Verkkopalveluryhmä seuraa tilannetta sekä tekniikan että sisällön kehittämisen osalta ja antaa tarvittavan tuen kehittämispyrkimyksille.

Kaukopalvelujärjestelmä

Linnea2-konsortio käynnistää kaukopalveluohjelmiston hankintaprosessin keväällä 2007. Ensisijaisesti ohjelmistoa etsitään Linnea2-konsortion jäsenille, mutta tarkoitus on ottaa mukaan optio muitakin kirjastosektoreita varten. Verkkopalveluryhmä tukee hankintaprojektia.

ERM – HALTI2

Kansalliskirjaston kehittämän elektronisen aineiston hallintajärjestelmän HALTI2:n asiakasystävällisyyttä kehitetään ja sovellukseen lisätään standardirajapintoja kustantajien suuntaan tietojen saamiseksi. Selvitetään sovelluksen tuotteistamista yhteistyössä kotimaisten järjestelmätoimittajien kanssa. Verkkopalveluryhmä seuraa kehitystä. Halti-projekti tullaan esittelemään verkkopalveluryhmälle sekä ohjelmisto- ja standardointiryhmälle.

Tutkimusyhteistyö

Kansalliskirjaston kirjastoverkkopalveluissa laaditaan informaatiotutkimuksen laitoksille luettelo mahdollisista tutkimusaiheista syyslukukauden alkuun mennessä. Mahdollisia aiheita ovat esim. digitaalisen kirjaston käytettävyyden tutkimus sekä laitteistohankkeen kustannusvaikutusten tutkimus. Verkkopalveluryhmä osallistuu luettelon laatimiseen.

Virtuaali-Manda

Manda-tietokannan ylläpito päätettiin lopettaa v. 2004. Lopetuspäätöstä suositti Yleisten kirjastojen neuvosto, joka myös ehdotti, että ”tietokanta olisi syytä säilyttää toistaiseksi käytettävissä jäädytettynä.” Virheelliset ja puuttuvat viitteet sekä ajantasaisen saatavuustietojen puuttuminen kokonaan ovat harhaanjohtavia verkkopalvelutyössä, joka on ollut Mandan tärkein funktio. Kansalliskirjaston tekemän selvityksen mukaan Nelli-portaaliin on mahdollista rakentaa ns. Virtuaali-Manda, joka tarjoaa käyttäjille ajantasaisen tiedon maakuntakirjastojen kokoelmista. Myös kopioluettelointi on mahdollista saada mukaan Virtuaali-Mandaan. Päätöksen Voyager-Mandan sulkemisesta ja Virtuaali-Mandan perustamisesta tekee yleisten kirjastojen neuvosto. Verkkopalveluryhmälle tiedotetaan asian etenemisestä.

Pitkäaikaissäilytys

Opetusministeriön asettama aineistojen pitkäaikaissäilytystä ja käyttöä selvittävä työryhmä aloittaa työnsä kevään aikana. Työryhmän tehtävänä on selvittää sähköisen kulttuuriaineiston pitkäaikaissäilytyksen järjestämistä, hallinnointia ja rahoitusta, sekä laatia pitkäaikaisen säilytyksen käytön kansalliset periaatteet. Ryhmässä on mukana edustajia kansalliskirjaston lisäksi kaikista keskeisistä muistiorganisaatioista. Työryhmän työn on määrä valmistua 30.11.2007 mennessä. Verkkopalveluryhmä seuraa työn etenemistä ja antaa oman panoksensa keskusteluun.

Eri sektoreiden rakennemuutokset

Kirjastosektoreilla on meneillään rakennemuutos. Tietokantoja, kirjastoja, kuntia, ammattikorkeakouluja ja ehkä yliopistojakin yhdistetään. Verkkopalveluryhmä pyrkii selvittämään, mitä tämä kaikki tarkoittaa kirjastopalvelujen kannalta.

Konsortioiden, neuvostojen ja yhteistyöryhmien kehittäminen ja yhteistyö

Linnea2-konsortio on perustettu vuoden 2000 lopussa. Siinä vaiheessa kirjastojärjestelmä oli kirjastojen ainoa yhteinen sovellus ja se toimi yhteisesti ostetulla laitteistolla, joka oli dedikoitu vain ja ainoastaan tälle sovellukselle. Tilanne vuonna 2007 on erilainen. Kirjastojärjestelmä on yksi sovellus monien muiden sovellusten joukossa. Myös laitteistotilanne muuttuu, kun uusi keskitetty palvelin otetaan käyttöön. Linnea2-konsortion rinnalle on syntynyt AMKIT-konsortio ja muita yhteistyöryhmiä ja neuvostoja. Tässä vaiheessa on syytä pohtia eri ryhmien tehtäviä, yhteistyötä sekä tulevaisuutta kirjastoverkossa.

Digitaalisen kirjaston ohjausjärjestelmän ryhmien yhteistyö

Kaikkien ryhmien yhteinen haaste on saada kirjastopalvelut käyttäjille helpoiksi. Se edellyttää yhteistyötä järjestelmästä vastaavien ja vaikuttavuuden arvioinnista vastaavien kesken. Ryhmissä on jonkin verran samoja henkilöitä, jonka takia syntyy luonnollista yhteistyötä. Myös ryhmien käsittelemät asiat liittyvät toisiinsa. Kansalliskirjaston vahva osallistuminen ei saa muodostua ongelmaksi, vaan impulsseja pitäisi tulla myös sen ulkopuolelta. Tarvitaan kaikkien osapuolten yhteinen panos; asioista on sovittava yhdessä. Ryhmien puheenjohtajilla on vaativa tehtävä, miten kannustaa ryhmien jäsenet aitoon avoimeen keskusteluun. Ryhmien vetäjien yhteiset palaverit ovat tärkeitä. Ryhmien vetäjät tulevat säännöllisesti raportoimaan toiminnastaan verkkopalveluryhmälle.